

เอกสารอ่านประกอบหลักสูตรการอ่าน
โครงการเพื่อครูภาษาไทยในโรงเรียนพระปริยัติธรรม
สถาบันภาษาไทยสิรินธร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 7

อ่านอย่างวิเคราะห์ (3) แยกแยะได้ว่าข้อเท็จจริงมีถูก-ผิด

จริง-เท็จ ต่างจาก ถูก-ผิด

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าเราใช้ประสบการณ์และความรู้เป็นเกณฑ์ตัดสินว่าข้อความหนึ่ง ๆ เป็นจริงหรือเป็นเท็จ หากเราไม่มีประสบการณ์หรือไม่มีความรู้แล้ว ย่อมวินิจฉัยไม่ได้เลยว่าข้อความที่อ่านเป็นจริงหรือเป็นเท็จ เช่นข้อความต่อไปนี้

- 1) ในปริมาณที่เท่ากัน ไชนกกระทามีคอเลสเตอรอลมากกว่าไข่ไก่
- 2) แสงเคลื่อนที่ในอัตราความเร็ว 186,000 ไมล์ต่อวินาที
- 3) แมงป่องเป็นสัตว์ที่อยู่ใน class Arachnida เช่นเดียวกับ แมงมุม
- 4) การراجีเป็นเมืองหลวงของประเทศปากีสถาน
- 5) ภูมิอากาศของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแบบป่าฝนเมืองร้อน (Tropical rain forest)
- 6) ต้นไม้ใช้แสงจันทร์สังเคราะห์แสงไม่ได้

ข้อความที่ 1-3 เป็นจริง ส่วนข้อความที่ 4-6 เป็นเท็จ ความจริงมีว่า

- การراجีเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของปากีสถาน แต่เมืองหลวงของปากีสถานคืออิสลามาบัด
- ภูมิอากาศของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน (Savannah)
- ต้นไม้ใช้แสงจันทร์หรือแม้แต่แสงนีออนสังเคราะห์แสงได้เช่นเดียวกับใช้แสงอาทิตย์

โดยทั่วไปข้อความที่เป็นจริงเราก็มักบอกว่า “ถูก” ส่วนข้อความที่เป็นเท็จ ก็มักบอกว่า “ผิด” เช่นบอกว่าข้อความที่ 1-3 ถูก ข้อความที่ 4-6 ผิด เป็นต้น แต่ในทางวิชาการ คำว่า “จริง-เท็จ” กับคำว่า “ถูก-ผิด” มีความหมายแตกต่างกัน

เราสามารถตัดสินได้ว่า ข้อความใด ๆ เป็น “จริง-เท็จ” ได้หากเรามีประสบการณ์หรือมีความรู้ “จริง-เท็จ” เป็นคุณสมบัติของข้อความ แต่เราสามารถสรุปความคิดว่า “ถูก” หรือ “ผิด” ได้โดยไม่ต้องรู้ว่า ข้อความที่เราใช้เป็นข้ออ้างเพื่อนำมาสู่ข้อสรุปนั้น “จริง” หรือ “เท็จ” กล่าวคือ “ถูก-ผิด” เป็นคุณสมบัติของการอ้างเหตุผลจากข้ออ้างไปสู่ข้อสรุป ไม่ใช่คุณสมบัติของข้อความอย่างคุณสมบัติ “จริง-เท็จ” ลองพิจารณาข้อความต่อไปนี้

โง่งง เป็นพ่อของอึ้งง

จากประโยคนี้หากสรุปว่า “โง่งง อายุมากกว่าอึ้งง” การสรุปครั้งนี้ถูก เพราะพ่อย่อมอายุมากกว่าลูก แต่ถ้าสรุปว่า “อึ้งง อายุมากกว่าโง่งง” การสรุปครั้งนี้ผิด เพราะลูกอายุมากกว่าพ่อไม่ได้

เราว่าการสรุปอย่างหนึ่งถูกอีกอย่างหนึ่งผิด โดยที่เรายังไม่รู้เลยว่า โง่งง เป็นพ่อของอึ้งง จริงหรือไม่ กล่าวคือ ไม่รู้ว่าประโยคดังกล่าวจริงหรือเท็จ นี่แสดงว่า จริง-เท็จ กับ ถูก-ผิด เป็นคนละเรื่องกัน โดยจริง-เท็จ เป็นคุณสมบัติของประโยค ส่วน ถูก-ผิด เป็นคุณสมบัติของการอ้างจากประโยคหนึ่งไปสู่ข้อสรุป ในตัวอย่างข้างต้นเป็นการอ้างจากประโยคที่เป็นเหตุผลคือ “โง่งง เป็นพ่อของอึ้งง” ไปสู่ข้อสรุปคือประโยคที่ว่า “โง่งง อายุมากกว่าอึ้งง” (กรณีที่ถูก) และ “อึ้งง อายุมากกว่าโง่งง” (กรณีที่ผิด) ตัวอย่างนี้ เป็นการสรุปจากประโยคที่เป็นเหตุผลประโยคเดียว

สรุปว่า “ถูก-ผิด” เป็นเรื่องของการเชื่อมโยงความคิด จากข้อความไปสู่ข้อสรุป ดังนั้น “ถูก-ผิด” จึงเป็นคุณสมบัติของการอ้างและเชื่อมโยงเหตุผล ส่วน “จริง-เท็จ” เป็นคุณสมบัติของข้อความ “จริง-เท็จ” กับ “ถูก-ผิด” จึงมีความหมายแตกต่างกัน

การอ้างเหตุผล

การอ้างเหตุผลโดยทั่วไปต้องอาศัยข้อความ 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อความที่ใช้อ้างและแสดงเหตุผลหรือใช้สนับสนุนความคิดที่เป็นข้อสรุป ข้อความส่วนนี้เรียกว่า **ข้ออ้าง**

2. ข้อความส่วนที่คิดสร้างขึ้นใหม่จากข้อความสนับสนุนเดิมที่มีอยู่ เรียกว่า **ข้อสรุป**

การอ้างเหตุผลครั้งหนึ่ง ๆ ต้องมีข้ออ้างอย่างน้อย 1 ข้อให้เชื่อมโยงไปสู่ข้อสรุปได้ เช่น

(ข้ออ้าง) ปลาดีบคุณภาพดีมีราคาแพง

(ข้อสรุป) ต้องจ่ายเงินมากหากต้องการกินปลาดีที่มีคุณภาพ

(ข้ออ้าง) สมศักดิ์เป็นป่าของมาลี

(ข้อสรุป) สมศักดิ์เป็นผู้หญิง

(ข้ออ้าง) ปู่ทวดของเขาเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทย
 (ข้อสรุป) ปู่ทวดของเขาคือพระยามโนปกรณนิติธาดา

(ข้ออ้าง) บ้านของเขาติดแม่น้ำสะแกกรัง
 (ข้อสรุป) บ้านของเขาอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี

อย่างไรก็ตาม ในชีวิตประจำวัน การอ้างเหตุผลแต่ละครั้งมักมีข้ออ้างมากกว่า 1 ข้อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ข้ออ้าง 1) ข้าวแกงจานละ 15 บาท
 (ข้ออ้าง 2) วันนี้เขากินข้าวแกง 2 จาน
 (ข้อสรุป) วันนี้เขาจ่ายเงินค่าข้าวแกงไป 30 บาท

(ข้ออ้าง 1) พ่อแม่ของนายชालีมีลูก 2 คน
 (ข้ออ้าง 2) นายชालีมีน้องชายอยู่คนหนึ่ง
 (ข้อสรุป) พ่อแม่ของนายชालีไม่มีลูกสาว

หรืออาจมีข้ออ้างมากกว่า 2 ข้อก็ได้

(ข้ออ้าง 1) มานะแก่กว่ามานี่
 (ข้ออ้าง 2) มานี่แก่กว่าชูใจ
 (ข้ออ้าง 3) ชูใจแก่กว่าปิติ
 (ข้อสรุป) มานะแก่กว่าปิติ

นอกจากนี้ ข้ออ้างข้อเดียวอาจนำไปสู่ข้อสรุปได้มากกว่า 1 ข้อ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ข้ออ้าง) พี่ระเป็นคนไทยที่ไม่เคยเรียนภาษาต่างประเทศเลย
 (ข้อสรุป 1) พี่ระรู้แต่ภาษาไทย
 (ข้อสรุป 2) พี่ระพูดภาษาอังกฤษไม่ได้
 (ข้อสรุป 3) พี่ระไม่รู้หนังสือจีน
 (ข้อสรุป 4) พี่ระคุยกับคนฝรั่งเศสไม่รู้เรื่อง
 (ข้อสรุป 5) พี่ระอ่านต้นฉบับแฮร์รี่พ็อตเตอร์ไม่ได้

ข้อควรระวังในการอ้างเหตุผล

1. ข้ออ้างกับข้อสรุปขัดแย้งกัน การอ้างเหตุผลครั้งใดๆ ก็ตามที่ข้ออ้างกับข้อสรุปขัดแย้งกัน หรือไม่เกี่ยวข้องกัน เป็นการอ้างเหตุผลที่ “ผิด” ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (ข้ออ้าง 1) ข้าวกับแกงไก่จานละ 15 บาท
- (ข้ออ้าง 2) ข้าวกับไข่พะโล้ก็จานละ 15 บาท
- (ข้อสรุป) ข้าวกับแกงไก่และข้าวกับไข่พะโล้มีคุณค่าเท่ากัน

การสรุปว่ากินข้าวกับแกงไก่หรือกับไข่พะโล้มีคุณค่าเท่ากันเพราะสองอย่างนั้นราคาเท่ากัน เป็นการสรุปที่ผิด เพราะราคาที่เท่ากันไม่ทำให้แกงไก่อกับไข่พะโล้เหมือนกัน ไม่ว่าจะอ้างคุณสมบัติอื่นแทนราคา เช่น แกงไก่เป็นอาหาร ไข่พะโล้ก็เป็นอาหาร จะสรุปว่าแกงไก่อมีคุณค่าเท่ากับไข่พะโล้ไม่ได้ เพราะแกงไก่อต่างกับไข่พะโล้ และคุณค่าทางอาหารก็ต่างกัน การที่มีแค่คุณสมบัติบางอย่างใดอย่างหนึ่งเหมือนกัน ยังทำให้สรุปไม่ได้ว่าสองอย่างนั้นเหมือนกัน

ลองดูตัวอย่างต่อไป

- (ข้ออ้าง 1) คนไทยมีจิตเมตตารู้จักให้อภัยผู้อื่น
- (ข้ออ้าง 2) คนไทยไม่เห็นชาวต่างชาติเป็นศัตรู
- (ข้อสรุป) ประเทศไทยไม่มีใครมารุกราน

ข้อสรุปข้างต้นเป็นข้อสรุปที่ผิด เพราะข้ออ้างกับข้อสรุปขัดแย้งกัน ข้ออ้างทั้ง 2 ข้อพูดถึงคุณสมบัติของคนไทย แต่ข้อสรุปกลับสรุปเรื่องประเทศไทย แม้ว่าคนของชาติใดชาติหนึ่งจะไม่เห็นคนชาติอื่นเป็นศัตรู ก็ไม่ได้หมายความว่าประเทศนั้นจะรอดไม่ถูกประเทศอื่นรุกราน

2. การสรุปทั้งหมดจากข้ออ้างที่รู้เพียงบางส่วน บ่อยครั้งผู้อ่านบทความรู้ข้อมูลเพียงบางส่วน แต่กลับสรุปทั้งหมดว่าเป็นเช่นนั้น เช่น

- (ข้ออ้าง 1) คนไทยส่วนใหญ่ยิ้มแย้มแจ่มใส
- (ข้ออ้าง 2) อารักษ์เป็นคนไทยคนหนึ่ง
- (ข้อสรุป) อารักษ์เป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใส

การอ้างเหตุผลครั้งนี้ ผู้อ้างใช้วิธีสรุปทั้งหมดจากข้ออ้างที่รู้เพียงบางส่วน คือ อ้างว่า คนไทยส่วนใหญ่ยิ้มแย้มแจ่มใส แสดงว่ามีคนไทยบางส่วนไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส ดังนั้นการอ้างว่าอารักษ์เป็นคนไทยคนหนึ่ง ก็ไม่อาจสรุปได้ว่า อารักษ์จะรวมอยู่ในคนไทยที่ยิ้มแย้มแจ่มใสด้วย อารักษ์อาจอยู่ในกลุ่ม

คนไทยที่ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใสก็ได้ เพราะฉะนั้นข้อสรุปว่า อาร์ักษ์เป็นคนยิ้มแย้มแจ่มใสจึงผิด ลองดูอีกตัวอย่างหนึ่ง

- (ข้ออ้าง 1) คนยะลาส่วนใหญ่เป็นมุสลิม
 (ข้ออ้าง 2) เขาเกิดในจังหวัดยะลา
 (ข้ออ้าง 3) เพื่อนสนิทที่เป็นมุสลิมของเขาก็เกิดจังหวัดยะลา
 (ข้อสรุป) เขาเป็นชาวมุสลิม

ข้อสรุปข้างต้นเป็นข้อสรุปที่ผิด เพราะใช้วิธีสรุปทั้งหมดจากข้ออ้างที่รู้เพียงบางส่วน เช่นเดียวกัน กล่าวคือ แม้ว่าคนยะลาส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม ตัวเขาเองก็เป็นคนยะลา และมีเพื่อนสนิทเป็นชาวมุสลิม แต่จะสรุปว่าเขาเป็นชาวมุสลิมไม่ได้ เพราะเขาอาจเป็นคนยะลาส่วนน้อยที่เป็นคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธหรือศาสนาคริสต์ ทั้ง ๆ ที่เกิดที่จังหวัดยะลาและมีเพื่อนเป็นชาวมุสลิม

ลองพิจารณาดูตารางต่อไปนี้เพื่อความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง

